

Motion till riksdagen 2024/25:1935

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

Åtgärder för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	Starkare grundlagsskydd för nationella minoriteter	6
5	Språk som diskrimineringsgrund	7
6	Permanent finansiering av minoritetsspråkens språkcentrum.....	8
7	Finansieringen av resursbiblioteken.....	9
8	Informationscentrum för samtliga nationella minoriteter	11
9	Tillsyn och uppföljning av minoritetspolitiken.....	11
10	Sanningskommission för romer och resande	14
11	Förvaltningsområde för romani chib.....	16
12	Ett nationellt center för romska frågor	17
13	Dokumentation av romska och resande bosättningar	18
14	Nationell judisk strategi	20
15	Älvdalskan – ett nytt minoritetsspråk	22
16	Teckenspråk	23
17	En samisk språklag.....	23
18	Böcker på samiska språk.....	25

19	En nationalscen för Sápmi	26
20	Gör samernas nationaldag till allmän flaggdag.....	27
21	Sameskolan	27
22	Minoritetsspråk som modersmål.....	28
23	Sammanhängande utbildningskedjor	29
24	En minoritetspolitisk strategi	30

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över frågan om ett starkare grundlagsskydd för de nationella minoriteterna (sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar) och urfolket samer samt minoritetsspråken (samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch) och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om språk ska införas som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att säkra permanent finansiering av minoritetsspråkens språkcentrum och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att se över finansieringen av resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken i syfte att dessa ska få en permanent och stabil finansiering och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta informationscentrum om de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ett fungerande nationellt tillsynsansvar för att säkerställa att syftet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk efterlevs och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en oberoende sanningskommission om relationen mellan svenska staten och romer och resande och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att inrätta ett förvaltningsområde för romani chib och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta ett nationellt center för romska frågor och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Riksantikvarieämbetet i uppdrag att genomföra dokumentation och kartläggning av romers och resandes bosättningar i syfte att synliggöra dem som en viktig del av vårt svenska kulturarv och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att utreda älvdalskans position och se över möjligheten för älvdalskan att bli ett minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att i nära samarbete med Sametinget och det samiska samhället ta fram ett förslag till samisk språklag och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över ett möjligt samarbete mellan de nordiska biblioteken för att det ska bli möjligt att låna böcker från andra nordiska länder på olika samiska språk och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att inrätta en nationalscen för Sápmi och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att samernas nationaldag den 6 februari blir en allmän flaggdag och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en nivå på minsta garanterade undervisningstid i modersmålsämnet där minoritetsspråken ingår i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att flytta ansvaret för Sameskolstyrelsen till Sametinget och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över utbildningskedjorna för alla nationella minoriteters språk och kultur inom lärosätena i syfte att de ska vara sammanhängande och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lärosätena i uppdrag att arbeta fram och anta en minoritetspolitisk strategi och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

De nationella minoriteterna är samer, som också är ett urfolk, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar. De språk som omfattas är samiska (alla former), finska, meänkieli, romani chib (alla varieteter) och jiddisch. Med tornedalingar avser vi även kväner och lantalaiset. Minoritetspolitiken är sedan 2000 ett eget politikområde (prop. 1998/99:143). Den nationella minoritetspolitiken inrättades som en följd av att Sverige ratificerade två Europarådskonventioner: minoritetsspråkskonventionen och ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter. Europarådet granskar regelbundet hur de länder som ratificerat konventionerna lever upp till sina åtaganden.

Förtryck av nationella minoriteter och en politik för tvångsassimilering är en beklagansvärd och ännu på många sätt obearbetad del av Sveriges mörka historia som lever kvar och har konsekvenser även i vår tid. Människor har både osynliggjorts och kartlagts på diskriminerande sätt enbart för att de tillhört en minoritet. Den tidigare assimileringpolitiken medförde att människor var tvungna att förneka sitt ursprung och sluta tala sitt språk för att inte bli uteslutna från majoritetssamhället. Genom internationella avtal har Sverige sedan ratificeringen 2000 förbundit sig att skydda och stärka samers, tornedalingars, sverigefinnars, romers och judars rättigheter till identitet, språk, kulturarv och religion. Men mycket återstår att göra. Möjligheten att använda det egna språket i kontakt med myndigheter bör utökas och gälla alla talare av ett nationellt minoritetsspråk oavsett var i landet de bor. Utbildningen i, på och om de nationella minoritetsspråken samt de nationella minoriteternas kultur och kulturarv bör utvidgas, liksom möjligheten till vård och omsorg av personal som talar det egna modersmålet.

Ett demokratikrav är att alla som tillhör en nationell minoritet ska ha möjlighet att medverka i beslut och ta tillvara sina intressen inom samtliga samhällsområden. Fortfarande förekommer diskriminering, rasism och hatbrott mot människor som tillhör de nationella minoriteterna. Av denna anledning måste vi ständigt fortsätta att förbättra och utveckla rättigheterna för den nationella minoritetsbefolkningen.

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft den 1 januari 2010. Lagen ska garantera Sveriges nationella minoriteter ett grundskydd samt särskilda rättigheter för den som bor i ett förvaltningsområde för samiska, meänkieli eller finska. Minoritetslagens grundskydd ska tillämpas i hela Sverige. Grundskyddet innebär bl.a. att förvaltningsmyndigheter ska informera nationella minoriteter om deras rättigheter, skydda och främja minoritetskulturen och språken samt ge de nationella minoriteterna möjlighet att påverka i frågor som berör dem och samråda med dem. Lagens särskilda rättigheter gäller förvaltningsområdena och innebär bl.a. att de nationella minoriteterna har rätt att använda sitt språk i kontakt med myndigheter. Kommunerna ska också se till att det finns personal som behärskar språket eller språken och erbjuda barn- och äldreomsorg på minoritetsspråken. I Sverige ingår flera kommuner och regioner i förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska med stärkta rättigheter att använda dessa minoritetsspråk. Inga förvaltningsområden finns för romani chib eller jiddisch, eftersom det anses svårt att begränsa romani och jiddisch till specifika områden.

Den förra regeringen har tagit fram ett handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Programmet omfattar ca 40 miljoner kronor per år under 2022–2024 och är en del av den satsning på den nationella minoritetspolitiken om 90 miljoner kronor per år som beslutades i budgeten för 2022. Vänsterpartiet är positivt till handlingsprogrammet och stod bakom budgetsatsningen.

Lennart Rhodin har i augusti 2022 på uppdrag av Sverigefinländarnas delegation presenterat en rapport med skarp kritik av Sveriges minoritetspolitik.¹ Rapporten konstaterar inledningsvis att det var 23 år sedan riksdagen beslutade att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets minoritetskonventioner och fick en nationell minoritetspolitik och 13 år sedan lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft i Sverige. Trots att lagen om nationella minoriteter skärpts konstaterar

¹ Lennart Rhodin. Minoritetspolitiskt bokslut 2022 – hur har Sverige lyckats ta hand om sina nationella minoriteter? 2022.

Rhodin att endast ett fåtal kommuner och regioner lever upp till lagens krav på ett grundskydd för minoritetsbefolkningen. Vidare är uppföljningen av minoritetspolitiken alldeles för svag och minoriteternas förtroende för uppföljningsmyndigheterna lågt.

Sedan Lennart Rhodins rapport 2022 har situationen dessvärre inte förbättrats. Regeringen har inte tagit några initiativ för att stärka de nationella minoriteterna. Rättigheterna för den nationella minoritetsbefolkningen måste utvecklas inte avvecklas. Vänsterpartiet avvisar därför regeringens kraftiga sänkning av anslaget för de nationella minoriteterna från och med 2025. Vi anser att de s.k. tidsbegränsade medlen bör permanentas. Vi föreslår även en särskild satsning på 20 miljoner kronor i syfte att fördjupa arbetet med åtgärder för de nationella minoriteterna. Mer om våra budgetförslag för de nationella minoriteterna finns att läsa i motion 2024/25:V65 för utgiftsområde 1.

Vi noterar särskilt att Europarådets rådgivande kommitté i sitt femte yttrande om hur Sverige lever upp till ramkonventionen (2023) lyfter fram hur den ökande rasismen i landet även drabbar nationella minoriteter. Enligt Europarådet finns lagstiftning och strategier för att bekämpa rasism, hatretorik och hatbrott finns på plats men de är inte alltid effektiva. Det långvariga toleranta klimat som har rått i det svenska samhället har under den senaste granskningscykeln försämrats, i synnerhet gentemot invandrare. Rasism riktad mot judar, romer och samer ökar också. En mer polariserad politisk diskurs verkar slå mot personer som hör till nationella minoriteter, särskilt de som hör till judiska, romska och samiska grupper. Detta klimat av ökad intolerans behöver hanteras skyndsamt enligt Europarådet. Vänsterpartiet anser att den av regeringen förda politiken snarare riskerar att förvärra problemen.

I den här motionen presenterar vi några av våra förslag för att värna minoritetsspråken och de nationella minoriteterna. Vi har tidigare lagt fram motioner till riksdagen som särskilt lyfter samernas och romers och resandes livsvillkor (mot. 2023/24:993 och mot. 2021/22:2604). I motion 2023/24:18 har vi skrivit särskilt om åtgärder mot hatbrott. I motion 2024/25:V370 presenterar vi våra förslag om att stärka samiskt näringsliv.

4 Starkare grundlagsskydd för nationella minoriteter

Sedan 2010 finns det ett grundlagsskydd i regeringsformen (RF 1 kap 2 § st 6) där det framgår att det samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters

möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Vänsterpartiet hade länge drivit frågan om ett grundlagsskydd för de nationella minoriteterna (mot. 2006/07:K350) och vi stod bakom regeringens förslag (prop. 2009/10:80). Några av de remissinstanser som yttrade sig om förslaget ansåg dock att inte bara samer utan även övriga nationella minoriteter borde omnämnas i 1 kap. 2 § RF. Vidare föreslog ett par remissinstanser att språk borde läggas till bland det som minoriteterna ska ha möjlighet att behålla och utveckla. Sametinget framförde att förslaget var missvisande eftersom minoriteter inte har samma rättigheter som urfolk och föreslog att det i ett nytt stycke skulle slås fast att samerna är ett urfolk. Några remissinstanser framförde även att det inte är tillfredsställande att samer har en svagare ställning i Sveriges grundlag än i grannländerna Norge och Finland. Vänsterpartiet instämmer i remissinstansernas kritik.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över frågan om ett starkare grundlagsskydd för de nationella minoriteterna (sverigeфинnar, tornedalingar, romer och judar) och urfolket samer samt minoritetsspråken (samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch). Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Språk som diskrimineringsgrund

Den svenska diskrimineringslagen innehåller sju olika diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

I den proposition (prop. 2007/08:95) som låg till grund för diskrimineringslagen öppnade regeringen upp för att antalet diskrimineringsgrunder kan komma att utökas på sikt. Dock ansåg regeringen att den lämpligaste lösningen i det dåvarande läget var att diskrimineringslagstiftningen skulle utgå från de diskrimineringsgrunder som Diskrimineringskommittén arbetat med. Det fanns inte tillräckligt underlag för att bedöma om det var lämpligt att införa fler grunder eller en öppen lista, dvs. ett generellt förbud mot all diskriminering, inte bara diskriminering på de grunder som särskilt anges.

I de senaste granskningsrundorna har Europarådets expertkommitté kritiserat Sverige för att inte ha språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Det har bl.a. förekommit att barn förbjudits att prata sitt minoritetsspråk i skolan.

Den förra regeringen skriver i Sveriges åttonde rapport till Europarådet (2021) att språk inte explicit är en diskrimineringsgrund men att det däremot finns skydd mot diskriminering p.g.a. etnisk tillhörighet i diskrimineringslagen. Diskriminering som har samband med t.ex. språkkrav kan, enligt regeringen, omfattas av skyddet mot diskriminering p.g.a. etnisk tillhörighet. Vänsterpartiet anser inte att skyddet mot att bli diskriminerad p.g.a. sitt språk är tillräckligt starkt. Det räcker inte med att skyddet mot diskriminering p.g.a. etnisk tillhörighet kan omfatta språk. Diskrimineringsförbudet i Europakonventionen innehåller förvisso en öppen lista av diskrimineringsgrunder som även gäller som svensk rätt. Ändå är det känt att det förekommer diskriminering just p.g.a. språk. Sverigefinländarnas delegation hänvisar t.ex. i sin skuggrapport till Europarådet (2022) till fall där personer har förbjudits att prata finska på arbetsplatsen eller i skolan, och även samiskt språkcentrum har uppmärksammat liknande fall.

Även Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har i sin rapport om minoritetspolitikens utveckling under 2023 rekommenderat regeringen att utreda möjligheterna att uppta språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.² Det är positivt att riksrevisionen under våren 2024 har inlett en granskning av statens främjande av de nationella minoritetsspråken. 2022–2032 infaller FN:s språkdecennium vilket gör det ännu mer angeläget att lyfta situationen för minoritetsspråken.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om språk ska införas som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Permanent finansiering av minoritetsspråkens språkcentrum

Sedan 2022 driver Institutet för språk och folkminnen (Isof) språkcentrum för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska. Uppdraget att inrätta språkcentrum fick Isof av den förra regeringen. De nationella språkcentrumen ska ge stöd och kunskap som underlättar för språkbärare i hela landet att behålla, ta tillbaka och utveckla sitt språk. Det långsiktiga målet med åtgärderna är att öka användningen av språken både på individnivå och i samhället i stort samt att främja en fungerande överföring av de nationella minoriteternas språk och kultur till nästa

² Länsstyrelsen Stockholm. Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetspolitikens utveckling år 2023. Rapport 2024:9.

generation. Syftet är att de nationella minoritetsspråken ska leva vidare i Sverige. Språkcentrumens fysiska lokaler finns i Uppsala (språkcentrum finska), Kiruna och Övertorneå (språkcentrum meänkieli) samt Stockholm (språkcentrum jiddisch och språkcentrum romska). Samiskt språkcentrum etablerades 2010. Språkcentrumet är placerat på två orter, Dearn/Tärnaby och Staare/Östersund och är en del av Sametingets språkavdelning.

Vi vill ha en permanent finansiering av minoritetsspråkens språkcentrum för finska, meänkieli, romani och jiddisch samt Sametingets språkcentrum 2024. Regeringen föreslår förvisso en satsning, men den är inte tillräcklig. Vi föreslår en ökning av anslaget med 6,5 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag för 2025 (motion 2024/25:V65 för utgiftsområde 1).

Regeringen bör vidta åtgärder för att säkra permanent finansiering av minoritetsspråkens språkcentrum. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Finansieringen av resursbiblioteken

Den förra regeringen har gett Kungliga biblioteket (KB) i uppdrag att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek. Det omfattar de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Uppdraget innebär en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för finska, jiddisch, meänkieli, romani chib respektive samiska. Biblioteken ska vara en resurs för landets kommuner och för Sveriges nationella minoriteter judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Barn och unga är särskilt prioriterade. Uppdraget är en del av regeringens nationella biblioteksstrategi 2022–2025.

Att alla bibliotek har ett utbud på de nationella minoritetsspråken är en viktig symbolfråga. Enligt bibliotekslagen ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna bl.a. genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. För att se hur Sveriges nationella minoriteter skrivs fram i biblioteksplaner har KB under 2022–2023 genomfört en undersökning av sammanlagt 356 biblioteksplaner. Undersökningen visar att samtliga 19 analyserade regionala planer har koppling till bibliotekslagens skrivningar om nationella minoriteter. Andelen kommunala biblioteksplaner med en tydlig koppling till

desamma är ca 67 procent. Cirka 16 procent av de kommunala planerna saknar tydlig koppling till någon av lagarna.

Cirka 80 procent av de kommunala biblioteksplanerna saknar utskrivna mål och aktiviteter för nationella minoriteter specifikt riktade till barn och unga. Andelen planer som saknar utskrivna mål eller en formulering om litteratur särskilt riktad till språkbärarna av nationella minoritetsspråk uppgår till drygt 38 procent.³

Enligt KB:s remissvar på utredningen SOU 2024:3 har resursbiblioteken hittills varit i en implementerings- och etableringsfas. Att inneha ett nationellt uppdrag är en stor pågående verksamhetsomställning för de fem biblioteken och att utforma relevant verksamhet och nå målgrupperna tar tid. Resursbiblioteken vänder sig till främst kommunal biblioteksverksamhet samtidigt som de ska stödja språkbärarna i direkt individuell kontakt. Det är ett komplext uppdrag som behöver långsiktighet för att göra skillnad. Att skapa medvetenhet om att resursbiblioteken finns och kan ge stöd kräver planering och resurser där stabilitet och långsiktig finansiering är grundstenar. Resursbiblioteken signalerar oro över varaktig och tillräcklig finansiering, och de påverkas när annan finansiering vid sidan av den statliga dras ner. Det har visat sig vara utmanande för resursbiblioteken att hitta och rekrytera personer med rätt kompetens och med erfarenhet och kunskap på respektive språk. När väl rätt kompetens är på plats är personalsituationen ofta sårbar eftersom personalresurserna är begränsade. KB framhåller även att en nationell medieförsörjning genom fjärrlån på minoritetsspråken är en utmaning och inte ryms i resursbibliotekens nuvarande uppdrag.

Dessvärre är finansieringen av resursbiblioteken både otillräcklig och oklar. I dag finansieras verksamheten bara delvis av statliga medel. Vänsterpartiet anser att finansieringen behöver klarläggas och permanentas. Vi har även föreslagit en ökning av anslaget med 5 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag för 2025 (motion 2024/25:V65 för utgiftsområde 1).

Regeringen bör vidta åtgärder för att se över finansieringen av resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken i syfte att dessa ska få en permanent och stabil finansiering. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

³ Kungliga biblioteket. Nationella minoriteter i planerna. En analys av kommunala och regionala Biblioteksplaner. Bibliotekssamverkan, KB 2024-127.

8 Informationscentrum för samtliga nationella minoriteter

Sametinget har sedan 2005 ett nationellt ansvar att via samiskt informationscentrum informera om samer och samisk kultur. Informationscentrumets uppdrag är att öka människors kunskaper om samer och samisk kultur. I uppdraget ingår bl.a. att svara på frågor, initiera och medverka vid arrangemang och kampanjer. Syftet är öka tillgången på information, göra den lättillgänglig och på alla sätt främja informationen om det samiska i samhället. Informationscentrumet ska även ta initiativ till samverkan mellan olika aktörer som arbetar med information om samer. En annan viktig uppgift är att bilda nätverk mellan olika informationskanaler och aktörer för att berika varandra och göra det lättare att hitta svar på frågor om samerna. Vänsterpartiet anser att liknande informationscentrum bör finnas för samtliga nationella minoriteter.

Regeringen bör inrätta informationscentrum om de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Tillsyn och uppföljning av minoritetspolitiken

Utredningen Högre växel i minoritetspolitiken (SOU 2020:27) konstaterar att det är en utmaning att många olika verksamheter, både på statlig nivå och på kommun- och regionnivå, förväntas bidra till uppfyllelse av minoritetspolitikens mål och förverkligandet av de nationella minoriteternas rättigheter. Dessa verksamheter har olika förutsättningar och förvaltningskultur. De sorterar även under flera olika departement, utöver Kulturdepartementet som har det huvudsakliga ansvaret för minoritetspolitiken. De många aktörerna interagerar med varandra, och med företrädare för de nationella minoriteterna på lokal, regional och nationell nivå. Detta gör systemet komplext och svårt att överblicka.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har ett uppföljningsansvar rörande minoritetspolitikens tre delområden. De två myndigheterna lämnar årligen en rapport till regeringen. Andra myndigheter med åiterrapporteringskyldighet på området enligt regleringsbrev, eller med särskilda minoritetspolitiska uppdrag, kan åläggas av regeringen att lämna sin redovisning även till Sametinget och länsstyrelsen. Rapporterna innehåller bl.a. förslag på åtgärder ställda till regeringen.

Utredningen SOU 2020:27 bedömer att det nuvarande uppföljningssystemet har ökat regeringens överblick över minoritetspolitikens effekter jämfört med situationen före 2010. Men samtidigt finns det tydliga utvecklingsbehov. Uppföljningsmyndigheternas uppdrag är utspritt i en rad olika styrdokument – minoritetslagen, Sametingets instruktion och uppföljningsmyndigheternas regleringsbrev. Detta leder till att uppdraget blir otydligt. Vidare konstaterar utredningen att det saknas resurser i form av personal för att kunna uppfylla regeringens ambitioner med verksamheten. Personalen är dessutom uppdelad på två myndigheter. Detta omöjliggör specialisering hos personalen, t.ex. när det gäller en uppföljning och analys respektive utåtriktade insatser. Trots att myndigheterna under flera år har påtalat resursbristen har deras resurser inte ökat sedan uppdraget inrättades. Företrädare för de nationella minoriteternas organisationer anser att uppföljningsmyndigheternas årliga rapporter inte beskriver de olika nationella minoriteternas situation eller förutsättningar i tillräcklig omfattning. Det saknas en djuplodning eller samlad bedömning av situationen för respektive minoritet. Särskilt företrädare för den judiska minoriteten anför att gruppen på många sätt fortfarande är ganska osynlig i samhället och så även inom minoritetspolitiken. Den judiska minoriteten har ännu ingen strategi⁴ som den romska minoriteten och inte heller något förvaltningsområde som t.ex. den sverigefinska minoriteten. Därmed görs ingen specifik uppföljning alls rörande frågor som rör den judiska minoriteten. Utredningen konstaterar att nuvarande system leder till att de frågor som varken rör förvaltningsområdena eller strategin för romsk inkludering inte följs upp med samma detaljeringsgrad eller inte alls. Utredningen föreslår en rad åtgärder i syfte att förbättra systemet för uppföljning. Bland annat föreslås en förtydligad målstruktur och ett förtydligt, mer strategiskt inriktat och resursmässigt förstärkt uppföljningsuppdrag. Vidare föreslås en bred löpande bevakning av genomförandet av politiken, inklusive utvecklingen inom de politikområden som minoritetspolitiken överlappar eller berör. Dessvärre har regeringen inte återkommit med några konkreta förslag till riksdagen trots att utredningen presenterades 2020.

Vänsterpartiet anser dock att den befintliga utredningen inte i tillräcklig omfattning sett över hur tillsynsansvaret över minoritetspolitiken ska utformas för att fungera på ett tillfredsställande sätt. Från de nationella minoriteternas företrädare har det bl.a. framförts att en egen myndighet för minoritetspolitiken skulle höja statusen på frågorna.

⁴ Utredningen Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025-2034. SOU 2024:3 presenterades i januari 2024.

Utredningen föreslår dock att uppdraget som central uppföljande och samordnande myndighet när det gäller de nationella minoriteterna samt de nationella minoritetsspråken, ska flyttas från Länsstyrelsen i Stockholms län till Institutet för språk och folkminnen. Sametingets roll föreslås renodlas till att bevaka frågor som rör samiska rättigheter och samiska språkets utveckling inom minoritetspolitiken.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har i sin rapport om minoritetspolitikens utveckling under 2023 särskilt fokuserat på delområdet diskriminering och utsatthet.⁵ Enligt rapporten går utvecklingen i positiv riktning men fortsatt långsamt. Uppföljningsmyndigheterna bedömer därför att det finns behov av fortsatta satsningar för att nå bestående resultat. Regeringen rekommenderas bl.a. att utreda möjligheten att införa tillsyn av delar av minoritetslagen, i syfte att stärka att de lagstadgade rättigheterna förverkligas. Vidare anser uppföljningsmyndigheterna att förstärkningen av minoritetspolitiken 2022–2024 med tillhörande myndighetsuppdrag ska övergå till en långsiktig finansiering. Detta för att skapa förutsättningar att nå mer bestående resultat i uppdragen och på sikt uppfylla målet med minoritetspolitiken. Vänsterpartiet instämmer i uppföljningsmyndigheternas bedömning.

Europarådet har i sina granskningar av svensk minoritetspolitik påtalat problemet med att minoriteterna varken har någon instans att vända sig till eller tillgång till något rättsligt verktyg när rättigheter inte efterlevs och påtalar det som en allvarlig brist. De nationella minoriteterna bekräftar, enligt utredningen, i hög utsträckning den bilden. Utredningen menar att Institutet för mänskliga rättigheter som inrättades 1 januari 2022 kan fånga upp denna problematik. MR-institutet ska bl.a. följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige. Institutet ska lämna förslag till regeringen om de åtgärder som behövs för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Dock har MR-institutet inte i uppdrag att pröva anmälningar från enskilda eller att utöva någon tillsyn över hur minoritetslagen följs.

Regeringen bör återkomma med förslag om ett fungerande nationellt tillsynsansvar för att säkerställa att syftet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk efterlevs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

⁵ Länsstyrelsen Stockholm. Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetspolitikens utveckling år 2023. Rapport 2024:9.

10 Sanningskommission för romer och resande

Den romska minoritetsbefolkningen i Sverige är heterogen. Romer har levt i landet under ca 500 år och invandring har skett periodvis. Resande räknas som en del av den romska minoriteten och har levt i Sverige åtminstone sedan 1500-talet. Vid sekelskiftet till 1900-talet särskilde staten mellan romer som nyligen invandrat till Sverige och romer som var en del av befolkningen i Sverige sedan länge. Sverige har en mörk historia när det gäller behandlingen av romer och resande. Den första delen av 1900-talet utövade staten en ren rasideologi som i sin yttersta form gick ut på att romer inte borde leva i Sverige. Regeringens utredning Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet beskriver hur myndigheterna systematiskt registrerade och diskriminerade romer och resande långt in i vår närtid.⁶ Vitboken är enligt regeringen en utgångspunkt för att stärka arbetet med romers mänskliga rättigheter och ett led i regeringens arbete med att förbättra levnadsförhållandena för romer. I vitboken konstaterar regeringen att det i stor utsträckning saknas kunskap om romers villkor i Sverige ur ett historiskt perspektiv även om det finns en hel del källmaterial. Vidare har alla förhållanden och särbehandlande åtgärder som materialet synliggjort inte varit möjliga att beskriva. Regeringen understryker att vitboken inte ger några slutgiltiga svar eller någon fullständig kunskap.

Områden som det saknas forskning och kunskapssammanställningar kring är bl.a. hur steriliseringslagarna användes mot romer och resande samt hur och i vilken omfattning barn tvångsomhändertogs av myndigheterna. I slutet av 1990-talet tillsattes en statlig utredning som fick i uppgift att belysa steriliseringsfrågan. En av utredningens uppgifter var att utforma ett system för ekonomisk ersättning till personer som hade steriliserats mot sin vilja eller på någon annans initiativ. En annan uppgift för utredningen var att belysa lagstiftningens utformning och tillämpning och att sätta in steriliseringsfrågan i sitt historiska sammanhang. Utredningen kom fram till att det saknades belägg för att romer skulle ha varit en särskild målgrupp för steriliseringspolitiken. Dock vittnar romer och resande själva om att sterilisering var en åtgärd som särskilt riktades mot dem. Paulina de los Reyes har i en rapport lyft fram att den forskning som bedrivits om steriliseringslagstiftningen i Sverige har bidragit till att

⁶ Den mörka och okända historien - Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet Ds 2014:8.

skapa en missvisande bild av steriliseringspolitikens omfattning och konsekvenser för romer.⁷

Kommissionen mot antiziganism har i sitt slutbetänkande, Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44), lämnat ett antal rekommendationer till regeringen. Kommissionens övergripande slutsats är att det i stor utsträckning saknas styrning och kontinuitet både i politiken och i initiativ från andra aktörer. Regeringen måste säkerställa att det fortsatta arbetet präglas av reell romsk delaktighet och inflytande. Upprättelse och ansvarsutkrävande är frågor som måste stå i förgrunden enligt kommissionen. Detta kan bidra till att kränkningar av romers mänskliga rättigheter inte upprepas. Kommissionen rekommenderar bl.a. att statsministern framför en officiell ursäkt för de övergrepp som romer har drabbats av genom historien. Ursäkten bör framföras vid en officiell ceremoni som ett led i att ge romer upprättelse och motverka nutida kränkningar av romers mänskliga rättigheter. Vidare bör regeringen ta initiativ till inrättandet av minnesmärken och minnesdagar med syftet att erkänna och synliggöra den antiziganistiska historien i Sverige.

Enligt det nordiska forskarnätverket Romers och resandes historia i Norden (RORHIN) bör vitboken kompletteras med en oberoende sanningskommission som kan ge romer och resande upprättelse och återställa förtroendet för myndigheterna. Enligt Civil Rights Defenders (CRD) remissvar på kommissionens slutbetänkande är det viktigt att en officiell ursäkt kompletteras med någon form av ekonomisk kompensation för att konkret markera ansvarstagande. Ett exempel på hur detta kan göras kommer från Norge, där romer har tillerkänts både individuell och kollektiv ersättning för de människorättsbrott som de har utsatts för.

En sanningskommission kan enligt Vänsterpartiet sammanställa och beskriva övergrepp och oförrätter som ägt rum genom att bl.a. låta enskilda som på olika sätt drabbats få berätta sin historia. Kommissionen bör utreda den svenska statens övergrepp mot romer och resandes mänskliga rättigheter samt komma med förslag på lämpliga åtgärder för att stärka romers och resandes ställning och erkänna det historiska traumat. En sanningskommission skulle enligt Vänsterpartiet även kunna ligga till grund för en offentlig ursäkt till romer och resande. Sanningskommissionen kan även se över och ta initiativ till minnesmärken, minnesdagar och andra åtgärder för att synliggöra romers och resandes historia i Sverige. Vidare kan en sanningskommission få ett bredare

⁷ De los Reyes, Paulina. Ett olösligt problem. Rapport om steriliseringslagarnas konsekvenser för romer och resande, 2013.

uppdrag när det gäller att se över bl.a. påtvingade steriliseringar av romer och resande samt tvångsomhändertaganden av barn. En sanningskommission är nödvändig för att den svenska roma- och resandepolitiken ska kunna utvecklas och måste kopplas till kompensatoriska och framtåsyftande åtgärder samt ha ett oberoende mandat.

Regeringen bör inrätta en oberoende sanningskommission om relationen mellan svenska staten och romer och resande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Förvaltningsområde för romani chib

Sverige har antagit en strategi för romsk inkludering med målet att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som inte är rom. Utredningen Högre växel i minoritetspolitiken (SOU 2020:27) har uppmärksammat arbetet med strategin för romsk inkludering. Arbetet omfattar knappt två årsarbetskrafter på Länsstyrelsen i Stockholms län. En stor del av arbetet fokuserar på framtagandet av den årliga uppföljningsrapporten till regeringen. Medarbetarna hanterar också många samtal och svarar på frågor. Det stora trycket på länsstyrelsens arbete inom strategin för romsk inkludering gör att sårbarheten i arbetet är stor och i samband med arbetstoppar blir läget mycket ansträngt. Strategin skapar en massa förväntningar, men kortsiktigheten i arbetet är, enligt länsstyrelsen, ett problem. Särskilda regeringsuppdrag har lämnats med kort varsel. Kortsiktigheten gör också att det är svårt att planera och att arbeta strategiskt. Vidare har graden av styrning från regeringen varierat över tid.

Länsstyrelsen anser att myndighetens uppdrag inom uppföljning av strategin för romsk inkludering behöver förtydligas då det råder diskrepans mellan målen i strategin och de faktiska förutsättningarna för att kunna nå målen.

Länsstyrelsen i Stockholm ansvarar även för att samordna och följa upp insatser inom regeringens strategi för romsk inkludering. Som en del i uppföljningen sammanställs varje år en rapport som lämnas till regeringen, för att uppmärksamma dem om utvecklingen. I rapporten för 2023 redogör Länsstyrelsen för att kommuners möjlighet att söka statsbidrag för att främja romsk inkludering har varit positiv, med ett högt söktryck. De intervjuade kommunerna påtalar dock att det är nödvändigt med extern finansiering för att kunna bygga en struktur som fungerar över tid. En del kommuner vittnar dock om en rädsla för att påbörja projekt med kortvarig finansiering, eftersom det finns en risk att de då inte kan fortsätta arbetet när projektet är avslutat.

Länsstyrelsen har i flera tidigare rapporter påtalat att kortsiktiga uppdrag kan underminera arbetet med strategin och minska förtroendet mellan den romska minoriteten och majoritetssamhället. Även de tidigare utmaningarna med att följa upp strategin kvarstår för både myndigheter och kommuner. Länsstyrelsen föreslår bl.a. att regeringen ser över möjligheten att utforma statsbidraget på ett sätt som möjliggör för kommunerna att arbeta långsiktigt, likt det bidrag som finns för kommuner som ingår i förvaltningsområden.⁸ För att arbetet inte ska tappa fart och kraft föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget till romsk inkludering med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag 2025. Istället för att tillskjuta mer pengar så gör regeringen en kraftig neddragning på de särskilda medlen för den nationella minoriteten romer. Vi avvisar denna neddragning. Regeringen tar även bort det särskilda anslaget för romer (7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer) vilket vi avvisar (motion 2024/25:V625 för utgiftsområde 1).

Utredningen SOU 2020:27 visar tydligt att det krävs mer resurser för att strategin för romsk inkludering ska kunna förverkligas. Den rasism och den diskriminering som riktas mot romer och resande fortlever dessvärre trots den förra regeringens tidigare satsningar. Regeringens strategi för inkludering och vitboken är en bra början, men för att komma till rätta med problemen behöver en rad ytterligare åtgärder vidtas. I dag har ca 25 000–50 000 personer i hela landet svensk romani som sitt modersmål. Ett förvaltningsområde för romani chib kan bidra till den kontinuitet, förutsebarhet och stabilitet som arbetet med romsk inkludering behöver för att lyckas. Vi anser att t.ex. storstadskommuner som Malmö, Göteborg och Stockholm med fördel skulle kunna vara förvaltningsområden för romani chib.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att inrätta ett förvaltningsområde för romani chib. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 Ett nationellt center för romska frågor

Kommissionen mot antiziganism (SOU 2016:44) föreslår i sitt slutbetänkande att regeringen bör inrätta ett nationellt center för romska frågor. Regeringen tillsatte en utredning som har sett över frågan och lämnat förslag om att inrätta myndigheten för romska frågor (Ds 2019:15). Myndigheten ska enligt förslaget bl.a. initiera, främja och

⁸ Länsstyrelsen Stockholm, enheten för nationella minoriteter. Romsk inkludering. Årsrapport 2023. Rapport 2024:10.

stödja åtgärder för att öka minoriteten romers egenmakt och inflytande med särskilt fokus på kvinnor och barn samt bidra till den fortsatta utvecklingen av det romska civilsamhället. Utredningen föreslår vidare att myndigheten återkommande ska anordna en landsomfattande sammankomst där minoriteten romers organisationer, aktivister och andra sakkunniga från och företrädare för minoriteten kan mötas och diskutera för minoriteten viktiga frågor. Myndigheten ska även synliggöra, samla och sprida kunskap samt verka för att metoder utvecklas för att motverka antiziganism och diskriminering. Enligt utredningen ska myndigheten även skapa en kunskapsbank över minoriteten romers kultur, språk och historia samt främja högtidlighållande av centrala högtidsdagar för minoriteten romer. Vänsterpartiet anser att det vore värdefullt att samla arbetet med romska frågor vid ett nationellt center eller en myndighet. Detta skulle kunna bidra till att regeringens strategi för romsk inkludering får avsedd effekt. Vi avsätter 10 miljoner kronor för att starta upp ett nationellt center för 2025 (motion 2024/25:V65 för utgiftsområde 1).

Regeringen bör inrätta ett nationellt center för romska frågor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13 Dokumentation av romska och resande bosättningar

Ett exempel på dokumentation av en tidigare svensk-romsk lägerplats är den arkeologiska undersökning som genomfördes i Skarpnäck i södra Stockholm hösten 2015 och våren 2016. Det s.k. Skarpnäckslägrät iordningställdes 1959 av Stockholms stad för svenska romer i Stockholm som ännu saknade fast bostad. Lägrät var i bruk till omkring årsskiftet 1963/1964. Syftet med den arkeologiska undersökningen var att fördjupa kunskapen om Skarpnäckslägrät och att synliggöra platsen och dess historia. Arbetet skedde i samverkan mellan arkeologer, etnologer och romska företrädare, som del av projektet I stadens utkant – svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet. Forskningsprojektet bedrevs 2015–2016 i samverkan mellan den romska kulturföreningen É romani glinda och andra romska sakkunniga, Historiska museet, Institutet för språk och folkminnen, Mångkulturellt centrum och Stiftelsen Kulturmiljövård med stöd av Riksantikvarieämbetets medel för forskning och utveckling. Spåren av romers och resandes liv är till stor del osynliga i kulturlandskapet och inte uppmärksammas av kulturmiljövården. I folkminnesarkiven, och andra arkiv, finns omfattande material om romer, men mer sällan finns romers egna röster

dokumenterade. Syftet med I stadens utkant var att i samskapande med svenska romer uppmärksamma och skapa ny kunskap om denna del av Sveriges historia med fokus på lägerplatser, livsberättelser och materiell kultur. En målsättning var att införliva denna osynliga del av kulturarvet i statliga samlingar vid Historiska museet och Institutet för språk och folkminnen, och att synliggöra platserna i kulturlandskapet.

I rapporten om Skarpnäckslägrät konstateras att romers historiska platser inte tillhör den kategori platser som lyfts fram när ett områdes kulturhistoriska värden ska beskrivas.⁹ Dessutom är kunskapen om svensk-romska lägerplatser fortfarande förhållandevis låg både inom kulturarvssektorn och i samhället i stort. I dag finns dock en medvetenhet inom kulturarvssektorn om att detta är en brist. Det finns också flera exempel på projekt som arbetat för att minska denna kunskapslucka. Det var bl.a. mot denna bakgrund som projektet I stadens utkant initierades och den arkeologiska undersökningen av Skarpnäckslägrät planerades och genomfördes.

Byn Snarsmon i Tanums kommun är ett annat exempel på en resandebosättning som delvis undersökts arkeologiskt. Byn var bebodd mellan ungefär 1850 och 1910 och enligt uppgift har den som mest hyst omkring 30 familjer i ett flertal enkla hus eller hyddor. Enligt berättelserna avhystes byns innevånare omkring 1910 av länsman i socknen, detta efter klagomål från boende i byns närhet. Enligt några berättelser ska husen ha rivits i samband med avhysningen. Enligt Bohusläns museum är grunderna efter ca tio av dessa hus synliga. Tre av dem uppges vara arkeologiskt utgrävda de senaste åren. Flera resandefamiljer deltog i arbetet med att gräva ut sina förfäders boplatser och i sökandet efter sin egen historia. Projekt Snarsmon påbörjades 2003 med en inventering inom området. Bohusläns museum genomförde därefter tillsammans med Resande romers riksförening och lokalhistoriskt intresserade arkeologiska undersökningar på boplatserna under 2004–2007. Snarsmon iordningställdes som besöksmål med informationsskyltar 2005 och en minnestavla har satts upp på platsen. Projektet fortsatte efterhand med bl.a. bebyggelsehistoriska undersökningar, arkivstudier, etnologiska arbeten och en studiecirkel. Detta sammanfattades 2008 i boken Snarsmon – resandebyn där vägar möts.

Vänsterpartiet anser att det är angeläget att undersöka och dokumentera fler boplatser. Romers och resandes historia måste lyftas fram och synliggöras inom det svenska kulturarvet. Att göra arkeologiska utgrävningar och iordningställa bosättningar

⁹ Skarpnäckslägrät. Arkeologisk undersökning av en svensk-romsk lägerplats vid Flatenvägen i Skarpnäck, Anna Arnberg (red.), Statens historiska museer. FoU rapport 17, 2017.

som minnesmärken är ett sätt att synliggöra romers och resandes historia som en viktig del av vår svenska historia. Vänsterpartiet vill ge Riksantikvarieämbetet i uppdrag att genomföra dokumentation och kartläggning av romers och resandes bosättningar i syfte att synliggöra dem som en viktig del av vårt svenska kulturarv. Vänsterpartiet föreslår därför en satsning på 1 miljon kronor inom utgiftsområden 17 för 2025.

Regeringen bör ge Riksantikvarieämbetet i uppdrag att genomföra dokumentation och kartläggning av romers och resandes bosättningar i syfte att synliggöra dem som en viktig del av vårt svenska kulturarv. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

14 Nationell judisk strategi

Judisk historia i Sverige är relativt okänd utanför den egna gruppen, med undantag för svenska hjälpinsatser i slutet av andra världskriget. De svenska judarnas historia ger ett långt historiskt perspektiv på religiös etablering och mångfald i Sverige. Från slutet av 1600-talet har judar bosatt sig i Sverige. De var dock tvungna att konvertera till kristendomen. 1686 års kyrkolag krävde att de bl.a. måste döpa sig för att kunna bo i landet. På 1770-talet tillät kungen judar att komma till Sverige utan att konvertera. Enligt det s.k. judereglementet från 1782 fick judar endast bosätta sig i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Karlskrona. De fick inte gifta sig med icke-judar och inte vittna inför domstol. 1870 fick judarna liknande medborgerliga rättigheter som alla andra medborgare i Sverige. Först 1899 fick judar rätt till allmän sjuk- och fattigvård. I mitten av 1800-talet kom en våg av judisk invandring. Bakgrunden var svåra judeförföljelser i Östeuropa, särskilt i Tsarryssland. Hundratusentals judar reste västerut. Av dem stannade ca 4 000 personer i Sverige. Under tiden fram till krigsutbrottet 1939 tog Sverige emot ca 3 000 judar från bl.a. Tyskland, ett förhållandevis litet antal beroende på en restriktiv flyktingpolitik. Genom olika aktioner, bl.a. av Svenska Röda Korset under krigets slutskede 1945 och strax därefter, kunde ca 11 000–13 000 judiska koncentrationslägerfångar transporteras till Sverige. Av dessa kan en tredjedel antas ha stannat i Sverige. En viss invandring har därefter skett i samband med antisemitiska kampanjer och politiska omvälvningar i Central- och Östeuropa under 1950–1990-talet. Efter att Sverige anslutit sig till Europarådets ramkonvention om nationella minoriteter erkändes judar, samer, romer, sverigefinnar

och tornedalningar som svenska nationella minoriteter. Språket jiddisch har också blivit erkänt som ett av fem officiella minoritetsspråk i Sverige.

I dag har ca 150 000 svenskar judiska rötter. Omkring 20 000 svenskar identifierar sig själva som judar. Majoriteten av dem bor i Stockholm, Göteborg och Malmö, där det även finns självständiga församlingar. Andra städer som också har eller har haft en judisk befolkning är Borås, Västerås, Helsingborg, Lund, Norrköping och Umeå. Historiskt finns det många städer där det tidigare funnits en större andel judar, men som inte längre har ett organiserat judiskt liv. De judiska församlingarna är samlade under organisationen Judiska Centralrådet, med säte i Stockholm. I Sverige började jiddisch användas mer kontinuerligt i slutet av 1700-talet i samband med att judar fick bilda församlingar och kunde leva judiskt i Sverige. De flesta jiddischtalande har dock varit flerspråkiga och använt svenska och hebreiska vid sidan av jiddisch. För många judar i Sverige är jiddisch framför allt viktigt som ett kulturarvsspråk. Det finns dock ett ökat intresse, inte minst bland yngre, att lära sig jiddisch och återta språket som en del av en judisk identitet.

Av utredningen Högre växel i minoritetspolitiken (SOU 2020:27) framgår att den judiska minoriteten på många sätt fortfarande osynliggörs i samhället och så även inom minoritetspolitiken. Den judiska minoriteten har inget förvaltningsområde och inte heller någon strategi som den romska minoriteten. Därmed görs ingen specifik uppföljning alls rörande frågor som rör den judiska minoriteten. Vänsterpartiet anser att detta är en stor brist som måste åtgärdas om Sverige ska kunna leva upp till ambitionerna med minoritetspolitiken och regeringens handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken. Vänsterpartiet föreslog 2022 att regeringen skulle ta fram en nationell strategi för den judiska minoriteten. Därför var det glädjande att regeringen tillsatte en utredning 2023 som presenterade sitt slutbetänkande Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025-2034 (SOU 2024:3). Enligt utredningen är det största hindret för judiskt liv den utbredda antisemitismen i samhället och den bristande tryggheten och säkerheten som finns kring judiska institutioner. Hat och hot mot judiska individer och organisationer gör att många judar upplever otrygghet, oro och rädsla. Den bristande tryggheten och säkerheten begränsar många judars möjligheter att leva ett judiskt vardagsliv och att leva öppet med sin judiska identitet. Det medför svårigheter för judiska organisationer att verka och utvecklas i Sverige och gör det svårare för judisk kultur att utövas. För att stärka judiskt liv samt överföringen av judisk kultur och

jiddisch till yngre och framtida generationer i Sverige föreslår utredningen att en nationell strategi ska genomföras under 2025–2034 med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråk. En viktig utgångspunkt är att den judiska minoriteten ska involveras och vara delaktig i det arbete som genomförs. Förslaget innebär bl.a. att pilotkommuner finansierade av statsbidrag ska utses för att bedriva ett utvecklingsarbete för att stärka judiskt liv.

Regeringen föreslår en satsning för att genomföra förslaget om judisk strategi. Förslaget är dock inte tillräckligt enligt SOU 2024:3. Vänsterpartiet föreslår därför en satsning på 39,5 miljoner kronor i syfte att genomföra strategin för 2025 (motion 2024/25:V625 för utgiftsområde 1).

15 Älvdalskan – ett nytt minoritetsspråk

I Sverige finns en uppsjö av dialekter och folkmål. Eftersom språket är föränderligt och beroende av sin samtid riskerar många av de gamla folkmålen att falla i glömska och med det också kulturyttringar såsom musik, sagor och litteratur som förts vidare på dessa folkmål. Att bevara detta kulturarv är ett sätt att bevara hela landets historia och kulturuttryck. Under senare år har älvdalskans ställning debatterats. Älvdalskan talas i dag av upp emot 3 000 personer, framför allt i Älvdalens socken i norra Dalarna. Denna språkliga varietet har traditionellt räknats som en svensk dialekt. I dag betraktas älvdalskan av många som ett eget nordiskt språk. Älvdalskan har fått sin egen språkkod av SIL International just för att den anses avvika så pass mycket från standardsvenska. Älvdalska och svenska skiljer sig åt ungefär lika mycket som isländska och svenska. Språken är olika på alla plan; språkljud, böjning, ordföljd, satsmelodi osv. Älvdalskan har sannolikt grenat av sig från urnordiskan för omkring 1 200 år sedan och har sedan utvecklats efter sina egna principer fram till slutet av 1800-talet. Då var älvdalska det självklara förstaspråket i hela området men när folkskolan inrättades blev svenska det enda språket som accepterades i skolan. Europarådets expertkommitté har uppmanat svenska regeringen att se över älvdalskans status. Vänsterpartiet menar att regeringen bör ta den uppmaningen på allvar.

Det arbete som görs av ideella krafter för att bevara språket är en central framgångsfaktor. Utan ett engagemang hos målgruppen kan inte ett språk överleva. 2018-2022 drev Älvdalens kommun ett projekt med medel från Allmänna arvsfonden. Syftet med projektet var att genom och tillsammans med barn och ungdomar, rädda,

bevara, revitalisera och utveckla det älvdalska språket, ett modersmål för många i målgruppen. Projektet ledde till att statusen för älvdalska språket har höjts bland barn och unga i Älvdalen. Projektet har haft en ungdomssamordnare som har arbetat tillsammans med barn och pedagoger på förskolor, skolor och fritids. Två av förskolorna använder nu älvdalskan i sin verksamhet. Pedagoger har utbildats formellt i det älvdalska språket. Barn, unga och äldre har samarbetat kring älvdalskan med bl.a. översättningar och tryckning av böcker, gjort musikvideo, digitala appar, genomfört en dubbning av film, språkkurs, etc. Undervisning har hållits på högstadiet och det finns en plan för att införa undervisning av älvdalskan i samtliga årskurser i kommunen. Med ett officiellt erkännande av älvdalskan som ett eget språk skulle dock mer kunna göras och arbetet skulle få en kontinuitet.

Regeringen bör få i uppdrag att utreda älvdalskans position och se över möjligheten att älvdalskan blir ett minoritetsspråk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

16 Teckenspråk

I dag beräknas antalet teckenspråksanvändare i Sverige till ungefär 30 000. För många är teckenspråk deras förstaspråk och svenska deras andraspråk. Det var först år 1981, efter lång kamp från dövrörelsen, som Sverige som första landet i världen gav teckenspråket status som ett erkänt språk. Innan dess var det till exempel inte tillåtet att använda teckenspråk inom skolväsendet. I språklagen jämställs det svenska teckenspråket med de nationella minoritetsspråken, men i praktiken är skyddet olika. De nationella minoritetsspråken har ett mer långtgående skydd i lagen om minoriteter och minoritetsspråken, bland annat vad det gäller språkliga rättigheter inom barn- och äldreomsorgen. Vänsterpartiet anser därför att det svenska teckenspråket ska erkännas som ett nationellt minoritetsspråk. Läs mer om detta i vår motion V543 Språk och litteratur.

17 En samisk språklag

Situationen för de samiska språken i Sverige är mycket allvarlig. Trots insatser för revitalisering under de senaste decennierna är de fem samiska språken nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska fortfarande klassade som hotade

språk av FN:s organisation för utbildning, vetenskap och språk (Unesco). Århundraden av assimileringspolitik har inneburit att många samer aldrig eller endast bristfälligt har fått lära sig sitt eget språk.

Sametinget/Sámediggi har ansvar för att leda det samiska språkarbetet. Arbetet sker med utgångspunkt i ett språkpolitiskt handlingsprogram som Sametingets plenum fastställer. Språkavdelningen är den del av Sametingets kansli som har det huvudsakliga ansvaret för frågor som rör samiskan. Arbetet är organiserat i en språkavdelning för rådgivning och expertkunskap och i Giellaguovddáš (Samiskt språkcentrum) med ansvar för utåtriktade aktiviteter och språkrevitalisering. Sametingets ansvar att leda det samiska språkarbetet sträcker sig över ett stort geografiskt område, inte sällan med samarbeten över landsgränserna inom Sápmi.

Giellaguovddáš samlade bedömning i sin lägesrapport 2023 är att förutsättningarna för de samiska språkens revitalisering har förbättrats genom regeringens handlingsprogram. I Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken fanns dock ett flertal ytterligare åtgärder som är av avgörande betydelse för att stärka och utveckla de samiska språken långsiktigt. Två avgörande förslag är en separat lag som säkerställer det samiska folkets språkliga rättigheter samt ett särskilt anslag för arbetet med att leda det samiska språkarbetet och genomföra nödvändiga åtgärder. Sámediggi anser att Sámediggis föreslagna handlingsprogram behöver genomföras i sin helhet och att tillräckliga resurser bör avsättas för detta. Vidare behöver den förstärkta finansieringen 2022–2024 utifrån regeringens handlingsprogram bli permanent och på sikt stärkas. Sametinget har i en skrivelse till regeringen 2021 begärt att regeringen påbörjar ett lagstiftningsarbete i syfte att ta fram en särskild lag som säkerställer det samiska folkets språkliga rättigheter utifrån Sveriges folkrättsliga åtaganden (Ku2021/00385). Skrivelsen bereds enligt regeringen inom Regeringskansliet (bet. 2022/23:KrU8). I lägesrapporten 2022 nämns det att inget svar från regeringen har inkommit angående hemställan. Så har inte heller skett under 2023.¹⁰

Då de samiska språken under lång tid har varit, och fortfarande är, hotade och satta under stor press är behoven av olika typer av språkstödjande, stärkande, rådgivande och informationshöjande insatser enorma såväl bland samer som i samhället i stort. Detta samtidigt som Sametingets personella och ekonomiska resurser är starkt begränsade. Vänsterpartiet föreslår därför en satsning på 30 miljoner kronor för 2025 i syfte att ge

¹⁰ Sámediggi/Giellaguovddáš. Lägesrapport: De samiska språken i Sverige 2023

Sametinget mer resurser för att arbeta med språkfrågorna (motion 2024/25:V65 för utgiftsområde 1). Satsningen kan även användas av Sametinget för att bygga ut det samiska biblioteket som är en resurs för hela landet (se nedan).

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk innehåller bestämmelser om förvaltningsområden och reglerar bl.a. rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar. Samerna har dock en ställning som urfolk och detta bör avspeglade sig i lagstiftningen även när det gäller de samiska språken. För att synliggöra och stärka Sametingets ansvar för det samiska språkarbetet som ett led i ökat självbestämmande för det samiska folket behövs en särskild samisk språklag. Syftet är att säkerställa det samiska folkets språkliga rättigheter utifrån Sveriges folkrättsliga åtaganden.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att i nära samarbete med Sametinget och det samiska samhället ta fram ett förslag till samisk språklag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

18 Böcker på samiska språk

Samernas bibliotek är ett av resursbiblioteken för nationella minoriteter och finns i den svenska delen av Sápmi i Jokkmokk. Kungliga biblioteket (KB) har fått ett regeringsuppdrag att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek, för respektive språkgrupp och för landets kommuner.

Resursbiblioteken ska stödja de kommunala biblioteken i arbetet med de nationella minoritetsspråken och tillgång till litteratur för barn och unga ska särskilt beaktas. Från samernas bibliotek kan man låna böcker på flera samiska språk som är skrivna av samer från Sápmis fyra länder (Sverige, Norge, Finland och Ryssland) och böcker om samer och andra urfolk. Bibliotekets samlingar innehåller böcker och annat samiskt material både för barn, unga och vuxna. Utbudet av litteratur på de nationella minoritetsspråken är dock litet och kan vara svårt att komma åt för läsare och bibliotek. Sedan 2021 finns KB:s läsapp Bläddra som tillgängliggör litteratur på nationella minoritetsspråk vilket är positivt. Appen är en resurs för den som vill läsa böcker på sitt språk och ett stöd i bibliotekens läsfrämjande arbete. Tidigare statistik från KB visar att majoriteten av titlarna på minoritetsspråken är på finska. De större titelbestånden av medier finns koncentrerade till ett fåtal biblioteksorganisationer, främst specialbibliotek och forskningsbibliotek. Skolbiblioteken har i bästa fall tillgång till en handfull fysiska titlar

på något nationellt minoritetsspråk om de inte ingår i samma system som folkbiblioteket i kommunen.¹¹

Det finns även möjligheter för biblioteken att köpa in medier på nationella minoritetsspråk via andra länder. I t.ex. Norge ges det ut betydligt fler titlar på samiska, om man jämför med utgivningen i Sverige. En ytterligare möjlighet för att öka utbudet av böcker vore att fördjupa samarbetet när det gäller utlåning mellan bibliotek i olika länder.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över ett möjligt samarbete mellan de nordiska biblioteken för att det ska bli möjligt att låna böcker från andra nordiska länder på olika samiska språk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

19 En nationalscen för Sápmi

Giron Sámi Teáhter har sitt säte i Kiruna med egen scen, lokaler och administration. Förutom att Giron Sámi Teáhter är det samiska folkets teater är det även en kunskapsbank i språk och kultur för hela det samiska området. Ett pilot- och utvecklingsarbete pågick 2017–2020 med uppdrag att utreda och klarlägga hur Giron Sámi Teáhter kan utvecklas till en samisk nationalscen. En förstudie har såvitt vi förstått överlämnats till Sametinget och Kulturdepartementet. Europarådets rådgivande kommitté har i sitt femte yttrande om hur Sverige lever upp till ramkonventionen (2023) lyft fram Giron Sámi Teáhthers arbete för att bli en samisk nationalscen. Kommittén lyfter fram teaterns betydelse för både det svenska och det samiska kulturlivet och uppmanar den svenska regeringen att besluta positivt i frågan.

Vänsterpartiet instämmer i att en nationalscen för Sápmi bör inrättas. Vi satsar 30 miljoner kronor för 2025 i detta syfte (motion 2024/25:V65 för utgiftsområde 1).

Regeringen bör ta initiativ till att inrätta en nationalscen för Sápmi. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

¹¹ Cecilia Brisander och Elisabet Rundqvist, Varför så svårt? Om nationella minoritetsspråk på kommunala bibliotek. Kungliga biblioteket 2018.

20 Gör samernas nationaldag till allmän flaggdag

Samerådets 15:e samekonferens beslutade 1992 att samernas gemensamma nationaldag ska vara den 6 februari. Nationaldagen firades för första gången 1993. Den 6 februari 2007 vajade för första gången den samiska flaggan utanför Stockholms stadshus på nationaldagen. 2014 vajade flaggan för första gången utanför Uppsala universitet. Samernas nationaldag är gemensam för alla samer oavsett om de bor i Sverige, Norge, Finland eller Ryssland. Det är en dag som vanligen uppmärksammas med aktiviteter och kulturarrangemang.

I dag finns det möjlighet att flagga när tillfälle ges vid t.ex. familjehögtidsdagar som födelsedagar, bröllop etc. Detta gäller såväl privatpersoner som kommuner. Regeringen har även i förordning 1982:270 fastställt allmänna flaggdagar. Allmänna flaggdagar är bl.a. första maj, midsommardagen, juldagen och Nobeldagen. Det finns tolv samiska flaggdagar inklusive nationaldagen den 6 februari. Redan i dag har kommunerna möjlighet att flagga under samtliga dessa dagar. Vänsterpartiet anser dock att samernas nationaldag den 6 februari ska bli en allmän flaggdag i syfte att uppmärksamma samerna som urfolk och nationell minoritet.

Regeringen bör ta initiativ till att samernas nationaldag den 6 februari blir en allmän flaggdag och att det är den samiska flaggan som ska hissas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

21 Sameskolan

Samisk förskola och skola ska bidra till att utveckla barnens och elevernas samiska identitet, kultur och språk. Undervisningen i sameskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ska ge eleverna förutsättningar att bidra till att stärka urfolket samernas möjligheter att bevara och utveckla sin samiska identitet som en del i det svenska samhället. Sameskolstyrelsen är en statlig skolmyndighet under Utbildningsdepartementet och Sametinget. Sameskolstyrelsen ska arbeta för att alla samiska barn får tillgång till en likvärdig utbildning av god kvalitet med samiska undervisningsinslag. Riksrevisionens tidigare granskning visar bl.a. att flera mål med verksamheten inte nås, exempelvis när det gäller läromedelsproduktionen. Dessutom genomför Sameskolstyrelsen några av sina uppgifter bristfälligt. Bristerna innebär att samiska elever i sameskolan riskerar att inte få tillräckligt bra förutsättningar för att nå utbildningens mål och att samiska elever utanför sameskolan inte får tillgång till

utbildning med samiska undervisningsinslag. Riksrevisionen rekommenderar därför att Sameskolstyrelsens verksamhet inryms i Sametinget och att regeringen utreder vilka förutsättningar som krävs för att Sametinget ska kunna genomföra uppgifterna (RiR 2017:15). Även Utredningen om en ny myndighetsstruktur på skolområdet (SOU 2018:41) föreslår att Sametinget ska bli ny huvudman för sameskolorna samt förskoleklass och fritidshem vid en enhet med sameskola.

Vänsterpartiet anser att en överflyttning av ansvaret från Sameskolstyrelsen till Sametinget bör göras och att det skulle förbättra förutsättningarna för samisk utbildning. Ett införlivande av Sameskolstyrelsens uppgifter i Sametinget är också i linje med regeringsformen, där det framgår att samernas möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Regeringen bör utreda möjligheten att flytta ansvaret för Sameskolstyrelsen till Sametinget. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

22 Minoritetsspråk som modersmål

Goda kunskaper i modersmålet är en viktig utgångspunkt för all inläring. Därför måste modersmålsundervisningen stärkas. Flerspråkighet bör möjliggöras tidigt i åldrarna eftersom det har betydelse för såväl den personliga identiteten som den intellektuella och emotionella utvecklingen. Lärande är starkt förknippat med modersmålet. Att befästa kunskaper i det egna språket är en väg till att lära också på svenska. Ämnet har därför det viktiga uppdraget att stödja eleverna i deras kunskapsutveckling. Det är av högsta vikt att fortsätta stärka modersmålsundervisningen. Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har en något starkare rätt till modersmålsundervisning än andra elever. Det finns inga krav på att språket ska vara elevens dagliga umgängesspråk eller att eleven ska ha några kunskaper i språket. Men i skolans timplan ges modersmål tyvärr inte samma status som övriga skolämnen med garanterad undervisningstid trots att ämnet har kunskapskrav och betygskriterier. Regeringens utredning SOU 2019:18 konstaterar att modersmålsämnet, trots sin undanskymda eller ”vid sidan av”-position, som Skolverket uttrycker det, är ett relativt stort och ständigt växande ämne. Andelen elever som var berättigade till modersmålsundervisning mer än fördubblades mellan 1998 (11,8 procent av samtliga elever i grundskolan) och 2017 (27,1 procent). Andelen deltagande elever rörde sig i intervaller mellan 52 procent (1999 och 2000) och 59,3 procent (2017) av de berättigade. Utredningen föreslår bl.a. att

modersmålsundervisningen ska regleras i timplanerna, vilket bl.a. innebär att undervisningen knyts närmare skolans övriga verksamhet och att ämnet får en garanterad undervisningstid. Vänsterpartiet anser att detta är positivt och i linje med vad vi tidigare föreslagit (mot. 2016/17:3669). Utredningen har varit på remiss men det är oklart hur och om regeringen arbetat vidare med förslagen.

Regeringen bör ta initiativ till att införa en nivå på minsta garanterade undervisningstid i modersmålsämnet där minoritetsspråken ingår i grundskolan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

23 Sammanhängande utbildningskedjor

Från och med 2022 har Skolverket fått 26,5 miljoner kronor för att öka elevers tillgång till undervisning i nationella minoritetsspråk och för att ta fram läromedel i nationella minoritetsspråk. Det är en lovvärd satsning som Vänsterpartiet står bakom. Det finns dock fler åtgärder som behöver genomföras för att garantera alla elevers tillgång till undervisning i minoritetsspråk. Den dåvarande regeringen konstaterade redan i skrivelsen Nystart för en stärkt minoritetspolitik (skr. 2017/18:282) att den utbildningsväg som erbjuds i de samiska språken är otillräcklig. Sedan dess har enbart mindre åtgärder vidtagits inom utbildningsområdet. I handlingsplanen för minoritetsspråken konstaterade den förra regeringen att det krävs en obruten utbildningskedja från språkutveckling i förskolan till modersmålsundervisning i grundskola och gymnasieskola, vidare till universitetsutbildningar i språken samt möjlighet att utbilda sig till lärare i minoritetsspråken, för att bryta språkbytesprocessen och skapa möjlighet till revitalisering. Tyvärr brister utbildningskedjan i dag, vilket även Lennart Rhodin uppmärksammat i sin rapport 2022. Giellaguovddáš bedömning i lägesrapporten för 2023 är att situationen inom hela utbildningskedjan i stort sett är oförändrad och därmed ännu utgör ett av de allvarligaste hindren för att revitalisera de samiska språken. Trots att Skolverket har vidtagit åtgärder för att underlätta för elever att få tillgång till samisk undervisning är utbildningskedjan fortsatt långt ifrån sammanhållen. Därmed erbjuds inte en god utbildning i samiska. Regeringen bör enligt Giellaguovddáš stärka förutsättningarna ytterligare för att säkerställa en fungerande utbildningskedja från samisk förskoleverksamhet till högre studier.

Sveriges regering har, trots Europarådets återkommande kritik, inte levererat en obruten och sammanhållen utbildningskedja från förskola till högskola i

minoritetsspråk. Man har inte heller skapat en varaktig lärarutbildning för alla fem minoritetsspråken eller etablerat ett utökat utbud av tvåspråkig undervisning på minoritetsspråken. De åtgärder som genomförts sedan 2014 kan enligt Rhodin endast ses som komplement till det som först och främst skulle säkra de nationella minoritetsspråkens fortlevnad i Sverige.¹²

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över utbildningskedjorna för alla nationella minoriteters språk och kultur inom lärosätena i syfte att de ska vara sammanhängande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

24 En minoritetspolitisk strategi

Universitets- och högskolerådet (UHR) rekommenderade redan 2018 universitet och högskolor att anta en minoritetspolitisk strategi.¹³ Bakgrunden var att det framkommit allvarliga brister när det gäller lärosätenas förmåga såväl att tillgodose behoven hos nationella minoritetsstudenter som att motverka diskriminering. Som förslag på vad som skulle kunna ingå i en minoritetspolitisk strategi nämner UHR t.ex. rutiner för att nationella minoritetsstudenter ska kunna kombinera studier och kultur, studieinformation och specifik information på nationella minoritetsspråk samt ett proaktivt ställningstagande mot diskriminering av nationella minoriteter. I en studie som UHR gjort 2023 framkommer att deltagarna upplever färre problem kopplade till minoritetstillhörigheten än de upplevt tidigare i utbildningskedjan. Oftast bemöts de med intresse av andra på högskolan. Men även om högskolan upplevs som mer fredad än tidigare skolgång, och än övriga delar av samhället, förekommer negativa upplevelser. Det allra vanligaste problemet är andras okunskap om de nationella minoriteterna. Okunskapen yttrar sig på en rad sätt: upprepade frågor, osynliggörande, ifrågasättanden, fördomar, exotifiering m.fl. Även positivt grundad nyfikenhet kan upplevas som påfrestande; att känna sig som ”extralärare” eller att bli utpekad som annorlunda. Det bidrar till den minoritetsstress som många av studenterna ger uttryck för. I studien framkommer några fall av rasism och diskriminering, framför allt rasistiskt bemötande under praktikperioder. Det finns oro för diskriminering på arbetsmarknaden efter studierna hos vissa studenter, särskilt inom den romska

¹² Lennart Rhodin. Minoritetspolitiskt bokslut 2022 – hur har Sverige lyckats ta hand om sina nationella minoriteter? 2022.

¹³ Universitets- och högskolerådet. Vad kan den svenska högskolan göra för ungdomar från Sveriges nationella minoriteter? UHR:s rapportserie 2018:4.

minoriteten. Det kan påverka viljan att söka högskoleutbildning. Resultaten i studien antyder att det finns geografiska skillnader i bemötandet. Det upplevs finnas större kunskap om minoriteterna vid lärosäten i områden som har högre representation av en nationell minoritet. Men samiska studenter vittnar om större risk att utsättas för rasism vid lärosäten i norr. UHR ger med anledning av studien en rad förslag till Sveriges universitet och högskolor. De gäller insatser för kunskapshöjande och synliggörande, utbildning i de nationella minoritetsspråken, breddad rekrytering och breddat deltagande och mot diskriminering. Arbetet behöver ske i dialog med studenter från de nationella minoriteterna.¹⁴

Regeringen bör ge lärosätena i uppdrag att arbeta fram och anta en minoritetspolitisk strategi. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Daniel Riazat (V)

Jessica Wetterling (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Isabell Mixter (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

¹⁴ Universitets- och högskolerådet. Högskolestudier ur ett nationellt minoritetsperspektiv. UHR:s rapportserie 2023:4.